

Житие на преподобния Паисий Хилендарски¹

Господ рекъл на Своите апостоли: „идете, научете всички народи“², и още: „идете по цял свят и проповядвайте Евангелието на всички твари“³. Чрез слизането на Светия Дух Той им изпратил дара да говорят чужди езици⁴, за да проповядват на всеки народ по лицето на земята и проповедта им да бъде разбрана

---

¹ Съставено от епископ Партений.

² Мат. 28:19.

³ Марк. 16:15.

⁴ Деян. 2:4.

от слушащите. По Своя промисъл 800 години след Своите спасителни страдания и смърт Той въздигнал Константин Философ, в монашеството Кирил, за равноапостол на славянската реч, да преведе Евангелието и да започне да учи славяните на християнско благочестие на разбираемия славянски език. Произлезли от солунските българи и превели Библията на български език, България прие техните ученици, отвсякъде гонени, и тук процъфтя славянското просвещение, оттук излязоха славянските книги и достигнаха чак до велика Русия. Но заради греховете на българските праотци България падна под агарянско робство, което продължи около 500 години. Тогавя гърците си присвоиха Българската църква и навсякъде поставяха на българите владци и свещеници от гръцки произход, които по гръцки извършваха божествените богослужения и по гръцки проповядваха на българския народ, който съвсем не разбираше гръцкия език. Така в продължение на много години българите забравиха не само древната просияла слава на своята държава и църква, на своите царе и патриарси, но поради неразбиране на гръцкия език станаха невежи в Писанията и изпаднаха в крайна беда и униние. Българите си бяха всякога благочестиви, обичаха Божията църква и всичко жертваха за храмове и манастири, както и за бедни страдалци, но това благочестие беше дошло до тях по предание от древните отци и праотци, а сами си бяха невежи в Писанията, макар и някога да са преподали на всички славяни книги и благочестие. Заради това мнозина започнаха да се срамуват от своя български произход, да се присламчват към гърците и да се наричат гърци, а болшинството от народа униваше – както е писано – в тъмнина и смъртна сянка¹.

В това положение божественият промисъл избра и вдъхно-

---

¹Мат. 4:16; Лук. 1:76.

ви преподобния отец Паисий, иеромонах на Хилендарската Атонска обител, който истински възлюбил Бога, възлюби и своя ближен, защото, който не обича ближния си, той не може и Бога да обича, както казва апостолът¹. Сърцето му скърбеше поради тежкото положение на своя български народ и той възнегодува срещу несправедливата гордост на гърците и другите, които клеветяха българите и превъзнасяха своя народ. Затова, като събра от много книги древната слава на българската държава и църква, написа „История славянобългарска“ в 1762 г. „за полза на българския народ и за слава и похвала на Господа Иисуса Христа“², където смело повишава глас, изобличава и казва: „О неразумни юроде, защо се срамуваш да се наричаш българин, не четеш и не говориш на свой език?... Ти, българино, не се мами! Знай своя род и език, и се учи на свой език“³! И след като разказваше и поучаваше много, сам понесе своята книга по цялата българска земя, предлагаше я на своите сънародници да я четат и преписват, по който начин – с Божията помощ – помогна на народа да излезе от дълбините на унинието и даде начало на българското духовно Възраждане, докато българите успяха да възстановят своята древна Българска автокефална църква и училища, където пак на свой език да слушат божествените богослужебни последования, проповедта на Евангелието и изучаването на науките, а още по-нататък освободиха и своята земя от турското робство с проливането на много своя кръв и с помощта на руските православни братя.

Този будител на българския народ се роди в 1722 г. в град Банско от много благочестиви родители. Тяхното благочестие

---

¹ Иоан. 4:20, 21.

² История славянобългарска.

³ Пак там.

се вижда от това, че брат му Лаврентий, който беше 20 години по-голям от него, прие монашество в Хилендарската обител на Атон и стана игумен на същата обител. Другият му брат – Вълчо, извърши поклонение на светите места в Палестина поради благочестие, а после със свои средства обнови и изписа храма „Свети Иван Рилски“ в Хилендарската обител в 1757 г., обнови цялата Зографска обител в 1758 г., а в 1764 г. съгради храм на името на Пречистата Богородица в същата обител.

Имащ такива родители и братя, и сам той, като стана на възраст, презря суетата на този свят, отрече се от всичко и отиде най-напред в близката Рилска обител, където под благодатта на великия наш отец Иван порасна духом и известно време прекара в послушание при някои опитни старци. След това отиде при брат си в Хилендар, на 23-годишна възраст прие монашеско пострижение с името Паисий и остана там, докато тръгна по България да проповядва на българския народ своята книжка. Виждайки бедата и страданието на своя народ под тежкото турско иго; слушайки разказите на поклонници, пристигащи в разните Атонски обители за поклонение или за работа от всичките краища на българската земя, за печалното състояние на всички българи; гледайки надменната гордост на гърците, които превъзнасяха своя род заради древната елинска и византийска слава, а българите унижаваха като прости, неграмотни и нямащи история – ревността му пламна като огън и не си даде почивка, нито позволи достатъчен сън на очите си, докато не събра от много книги и не написа „История славянобългарска“. След като прегледа цялата Хилендарска библиотека, той беше изпратен по работа в град Сремски Карловци, където също събра, колкото можа, после премина от Хилендар в Зограф, където също намери и вписа много нещо в своята книжка. Така завърши своята история и тръгна сам сред българите, носейки я със себе си като

същепощенно съкровище и давайки я на българските хора да я четат и преписват: в Рилския манастир я преписа монах Никифор, в град Самоков – свещеник Алексей Велкович, в град Котел – иерей Стойко, който овдовя и стана епископ Софроний Врачански, и много други. Къде умря и от каква смърт, остана неизвестно: не умря ли от мъченическа смърт, подобаваща на светите апостоли понеже така тайно изчезна от попрището на земния живот, без някой да види и да знае нещо за него? В кондиката на Хилендарската обител с дата 3 юли 1798 г. е написано: „иеромонах Паисий поклонник, старец хилендарски, умря в Самоков и вече не се завърна в Света Гора, и го положиха в гроба на отца Никола иерея, и всички казаха три пъти: Бог да го прости!“ Но няма откъде да се види, дали този е Паисий, писателят на „История славянобългарска“, защото тогава имаше мнозина на Атон, които се наричаха с това име, както и всякога.

Самият преподобен отец Паисий се отличаваше с доброто си възпитание: с кротък нрав, както подобава на добрия монах, но изпълнен с огнена ревност за своя български народ в тогавашното му унижение, както и за миналата и бъдещата му слава. Беше много въздържан по отношение на храната и пиетето, поради което получи стомашно страдание, както сам изповядва в своята книга¹, както древните свети отци повредили стомаха си поради прекаления пост: свети Василий Велики, свети Иоан Златоуст и много други. Въздържан беше и в съня, за да може и в църква да присъства заедно с другите монаси и плътта да подчини на духа чрез неспане и молитва, но да има и време за четене на книги и писане на историята, откъдето получи главоболие, както разказва сам за себе си².

---

¹История славянобългарска.

²Пак там.

По онова време Атон беше истинско духовно поле, където растяха цветя с духовно благоухание, и подвижниците се поощряваха един друг към все по-големи подвизи. В 1745 г. в Атонската Света Гора дойде преподобният Писий Хилендарски, а в 1746 г. дойде великият подвижник на руската земя, Паисий Величковски. Преподобни Паисий Хилендарски написа своята „История славянобългарска“ в 1762 година и излезе от Атон да проповядва на българите своята книжка, а преподобни Паисий Величковски напусна Атонската Света Гора и се пресели в Молдо-Влахия заедно с учениците си в 1763 г. Този свят мъж беше вдъхновен от Бога да възкреси унилото монашество на Молдо-Влахия и Русия дори до днес, като даде на монасите крилете на светоотеческата мъдрост и опитността да се подвизават усърдно. Когато извършваше божествената литургия, той не можеше да изговаря възгласите на своите молитви от сълзи на умиление. Всички, които тогава се подвизаваха на Атон, се стичаха на неговите свети служби, заедно с него плачеха пред Бога, и така умиваха душите си с покаяние и се усъвършенстваха в добродетелите. Мнозина го молеха да ги приеме сред своите ученици – и гърци, и руси, и българи, и сърби, и власи, сред които беше и българинът иеросхимонах Спиридон, който с негово благословение написа в 1792 г. втората след Паисий „История вкратце за българския народ славянски“. Затова най-вероятно е, че и преподобни Паисий Хилендарски не е избегнал благодатното влияние на великия Паисий Величковски, а напротив – много нещо е възприел от него за полза на душата си, която е търсела спасение в Христа Иисуса.

Но на Атон по времето на Паисий Хилендарски имаше и много други подвижници, най-вече преподобномъченици, които преди с неразумната си воля или под турско насилие са се отричали от Христа, но после, подбуждани от съвестта, се подготвя-

ха за мъченичество в Атонските манастири, и когато ставаха готови, излизаха в разни градове, изповядваха Христа пред турските съдии, порицаваха Мохамеда, лъжливия пророк на агарянската вяра, и биваха мъченически убивани за християнската вяра. Ето духовният въздух, който дишал нашият преподобен отец Паисий Хилендарски, поради което самият той беше изпълнен с ревност по Бога, подвизаваше се за Христовата добродетел, до разболяване се въздържаше от угаждането на плътта и не се уплаши от негодите, нито от самата смърт, когато отиде да послужи на своя народ в името на неговото благочестие и свобода.

Така подвизавал се, той завърши живота си на земята, но паметта му пребивава навеки сред българите, защото най-напред от него започна божественият промисъл – делото на нашето освобождение, което накрая се увенча със самостоятелна патриаршия и независима държава. Затова Негово светейшество българският патриарх Кирил и Светия синод на Българската православна църква решиха, че той е достоен да бъде причислен към лика на светците, което и направиха с тържествен акт от 26 юни 1962 г. Заради неговите молитви, Христе Боже, съхрани и за-напред нашия народ от всякакви беди и чрез доброто познаване на Писанията го утвърди в православно благочестие за вечни векове. Амин.

